

PROGRAMA DE SALUT INFANTOADOLESCENT

PROGRAMA DE SALUT INFANTOADOLESCENT

Autoria

- Dolores Cardona Alfonseca, pediatra del Centre de Salut Son Ferriol (Palma). Gerència d'Atenció Primària de Mallorca
- Mireia Cortada Gracia, pediatra del Centre de Salut Santa Maria. Gerència d'Atenció Primària de Mallorca
- Valentín Chacartegui Cirerol, pediatre de la Unitat Bàsica de Salut Pòrtol (Marratxí). Gerència d'Atenció Primària de Mallorca
- Antonella Chiandetti, pediatra del Centre de Salut Sant Josep de Sa Talaia. Àrea de Salut d'Eivissa i Formentera
- Tito Hidalgo Salazar, pediatre del Centre de Salut Arquitecte Bennàzar (Palma). Gerència d'Atenció Primària de Mallorca
- María Isabel Martín Delgado, pediatra del Centre de Salut Santa Ponça. Gerència d'Atenció Primària de Mallorca
- María Dolores Luque Guerrero, infermera del Centre de Salut Dalt Sant Joan (Maó). Àrea de Salut de Menorca
- María del Puerto Llorente Crespo, pediatra del Centre de Salut Coll d'en Rabassa (Palma). Gerència d'Atenció Primària de Mallorca
- María del Valle Sánchez Grao, infermera del Centre de Salut Son Rutlan (Palma). Gerència d'Atenció Primària de Mallorca
- Francisca Serra Capó, infermera del Centre de Salut Es Raiguer (Binissalem). Gerència d'Atenció Primària de Mallorca
- Joana Maria Seguí Llinàs, pediatra del Centre de Salut Marines (Muro). Gerència d'Atenció Primària de Mallorca
- Maribel Soteras Llompart, infermera del Centre de Salut Xaloc (Campos). Gerència d'Atenció Primària de Mallorca
- Tolo Villalonga Mut, infermer del Centre de Salut Es Blanquer (Inca). Gerència d'Atenció Primària de Mallorca
- Esperança Pascual Reus, infermera del Centre de Salut Santa Maria. Gerència d'Atenció Primària de Mallorca
- Neus Ponts Sintès, pediatra del Centre de Salut Dalt Sant Joan (Maó). Àrea de Salut de Menorca
- Aina Soler Mieras, metgessa del Gabinet Tècnic d'Atenció Primària de Mallorca. Gerència d'Atenció Primària de Mallorca
- Mònica Yern Moreno, infermera del Centre de Salut Sant Josep de Sa Talaia. Àrea de Salut d'Eivissa i Formentera

Conflictes d'interès

Els autors declaren que no tenen cap conflicte d'interès amb relació a les activitats referides a aquesta matèria.

Revisió externa

- Silvia Beloso Ciáurriz, infermera del Centre de Salut Arquitecte Bennàzar (Palma). Gerència d'Atenció Primària de Mallorca
- Eugenia Carandell Jäger, metgessa de família i coordinadora del Gabinet Tècnic del Servei de Salut de les Illes Balears
- Rosa Duro Roures, subdirectora assistencial d'Atenció Primària i Atenció a les Urgències Extrahospitalàries del Servei de Salut de les Illes Balears
- Olga Huguet Rodríguez, pediatra del Centre de Salut Nuredduna (Artà). Gerència d'Atenció Primària de Mallorca
- Adriano Juan Mayrata Vicens, coordinador d'equips del Sector Sanitari de Migjorn. Gerència d'Atenció Primària de Mallorca
- Katya Molinas Mut, subdirectora d'infermeria dels Sectors Sanitaris de Llevant i Tramuntana. Gerència d'Atenció Primària de Mallorca
- Susana Munuera Arjona, metgessa de família. Oficina de Qualitat del Gabinet Tècnic del Servei de Salut de les Illes Balears
- Maria Ramos Monserrat, directora general de Salut Pública i Participació. Conselleria de Salut
- Maria del Carme Vidal Palacios, cap del Servei de Pediatria de l'Hospital Universitari Son Llàtzer
- Clara Vidal Thomàs, infermera del Gabinet Tècnic d'Atenció Primària de Mallorca

Autors de l'adaptació i de la implementació tecnològica

- Alfonso Villegas Rey, metge de família i coordinador de la Unitat de Desenvolupament d'Història Clínica Electrònica d'Atenció Primària
- Silvia Mota Magaña, infermera de la Unitat de Desenvolupament d'Història Clínica Electrònica d'Atenció Primària
- Carlos Molero Alfonso, metge de família de la Unitat de Desenvolupament d'Història Clínica Electrònica d'Atenció Primària
- Carlos del Pino Romero, metge de família de la Unitat de Desenvolupament d'Història Clínica Electrònica d'Atenció Primària
- Nuria Caravaca Sendra, infermera de la Unitat de Desenvolupament d'Història Clínica Electrònica d'Atenció Primària

Disseny de la portada

Tolo Villalonga Mut, infermer del Centre de Salut Es Blanquer (Inca)

Traducció i maquetació

Bartomeu Riera Rodríguez. Assessor lingüístic. Serveis Centrals. Servei de Salut de les Illes Balears

Edició: 2018

ISBN: 978-84-09-01977-9

Com citar aquest document:

SERVEI DE SALUT DE LES ILLES BALEARS. *Programa de Salut Infantoadolescent*. Palma, 2018.

Presentació

L'atenció de la infantesa ha d'afavorir el desenvolupament òptim dels infants en tots els aspectes

—físics, psíquics i socials—, cosa que sens dubte té una importància extraordinària, ja que representen el futur de la nostra societat.

L'any 1991 es va iniciar a les Illes Balears el primer Programa de l'Infant Sa, que es va actualitzar per darrera vegada el 2007. Aquest Programa ha estat fins ara una eina imprescindible en la tasca diària dels professionals de l'atenció primària que atenen la població pediàtrica. No obstant això, els nous temps fa necessari revisar i actualitzar el Programa per racionalitzar les intervencions sobre aquesta població i incorporar l'evidència disponible pel que fa a activitats de cribratge i intervencions de prevenció i proporcionar equitat en l'atenció a la nostra comunitat. Per això, el nou Programa de Salut Infantoadolescent continua emfatitzant la promoció de la salut i la prevenció de la malaltia en la infantesa com a punts clau per tenir una bona salut en l'edat adulta.

Les activitats que formen aquest Programa s'han establert amb la col·laboració i el consens de professionals sanitaris que duen a terme tasques assistencials relacionades amb la salut infantojuvenil en els diferents àmbits en què es desenvolupen. Aquest document s'ha dissenyat —tant en la concepció com en el format— com un document obert a les necessàries aportacions i revisions contínues dels professionals a qui va adreçat, a fi de garantir que estigui sempre al dia.

Esper que aquest document tingui una acollida almenys similar al seu predecessor i que esdevengui un instrument d'ús quotidià en la impagable tasca de millorar, cada dia més, la salut dels nostres infants i adolescents.

Agraesc l'esforç, la implicació i la dedicació de tots els professionals que han fet possible aquest Programa, i també als que l'aplicaran.

Patricia Gómez Picard

Consellera de Salut del Govern de les Illes Balears

Índex de continguts

1. Introducció	11
2. Objectius.....	11
3. Població diana.....	12
4. Metodologia	12
5. Nombre de revisions i edats del Programa.....	12
6. Equip d'atenció pediàtrica	13
7. Organització del Programa	13
8. Activitats del Programa.....	14
9. Protocols específics de les visites individuals del Programa.....	15
10. Indicadors d'avaluació del Programa.....	40
11. Bibliografia	42

1. Introducció

Actualment hi ha unanimitat en el nostre sistema sanitari a assenyalar que les millores de salut de la població passen per prioritzar les activitats de promoció i educació per a la salut (PiEpS) i la prevenció de la malaltia, ja que la medicalització —a més que no està exempta de danys— no sempre suposa nivells més alts de salut. És el moment de passar d'una atenció bàsicament centrada en la demanda a una atenció que estigui centrada en l'adquisició de conductes i hàbits saludables en qualsevol etapa del cicle vital, tant en l'àmbit personal com en el familiar i el comunitari.

Els factors etiològics relacionats amb les causes principals de morbiditat i mortalitat en l'edat adulta s'associen a situacions i conductes de risc relacionades amb l'estil de vida que se segueix en la infantesa i/o en l'adolescència, que poden ser causa del desenvolupament de malalties a mitjan o a llarg termini.

Això és prou motiu per desenvolupar el Programa de Salut Infantoadolescent com a eina bàsica per desenvolupar activitats de PiEpS i per a la prevenció de la malaltia en la família i en la comunitat.

El Programa, basat en visites programades, té un grau d'acceptació molt bo entre la població i és el model principal d'activitat adreçat a la població infantil des de l'àmbit sanitari. Tanmateix, cal actualitzar-lo per racionalitzar el nombre de visites basant-se en l'evidència disponible i en les competències dels diferents professionals sanitaris que l'apliquen.

Amb aquesta actualització feim una aposta en la qual destaquen —a més de considerar les evidències científiques més recents— algunes altres fortaleeses, com ara l'enfocament multidisciplinari i la incorporació de metodologies de PiEpS de manera individual, grupal i en entorns comunitaris.

2. Objectius

Objectiu general

L'objectiu comú del Programa és contribuir al desenvolupament adequat de la població infantil i adolescent millorant-ne l'estat de salut.

Objectius específics

- Proposar un esquema d'atenció de la salut infantil comuna als centres d'atenció primària.
- Millorar el grau de coneixement de les famílies, dels cuidadors i dels mateixos infants i adolescents sobre l'estat de salut de la població infantil, i potenciar l'autocura.
- Fomentar hàbits i estils de vida saludables com a eina per a la promoció de la salut i la prevenció de la malaltia.
- Proporcionar models de criança positiva per mitjà de l'aferrament i del vincle com a elements clau en la millora de la salut i en el benestar al llarg de tot el decurs de vida.
- Detectar i abordar precoçment els problemes de salut susceptibles d'aplicar-hi intervencions eficaces.

3. Població diana

El Programa va destinat als infants de fins a 14 anys adscrits a les zones bàsiques de salut de les Illes Balears i a la seva família.

4. Metodologia

El grup de treball està compost per professionals de la pediatria i de la infermeria provinents de tots els sectors de l'atenció primària de les Illes Balears. L'actualització del Programa s'ha duit a terme partint de la revisió de l'evidència disponible de les activitats de cribratge i de les activitats de promoció i prevenció de la salut incloses en el Programa. També s'han fet servir tècniques de consens per prendre decisions en els casos en què l'evidència disponible no era suficient per donar resposta als objectius concrets del Programa.

5. Nombre de revisions i edats del Programa

Per establir el nombre de visites individuals s'han pres en consideració les recomanacions dels grups d'experts d'àmbit internacional (Bright futures [AAP], Rourke Baby Record, Health for All Children, ICSI) i d'àmbit espanyol (PrevInfad), i també els programes vigents en altres comunitats autònomes i les visites per a immunitzacions del calendari de vacunació actual de les Illes Balears.

En general no hi ha evidència científica ni s'ha definit un nombre òptim de visites relacionades amb les activitats preventives pel que fa a l'efectivitat, i en general podem afirmar que la reducció del nombre de controls de salut en els lactants i en la població infantil sense factors de risc no influeix en els resultats en matèria de salut.

Aquesta actualització no ha de suposar modificar la sistemàtica de treball, sinó que pretén rendibilitzar cada una de les activitats que l'equip d'atenció pediàtrica duu a terme segons la situació de cada centre. S'ha decidit establir un **nombre mínim de controls (12 visites)**, distribuïdes a partir de l'edat infantil per cicles d'edat i evitant una edat fixa, per tal de fer-los amb prou flexibilitat per adaptar el Programa segons les necessitats i els riscos, tant personals com familiars o social, i segons la pressió assistencial i els recursos del centre.

Així mateix, s'han prioritzat les activitats i els cribratges inclosos en les visites de salut del Programa que disposen d'evidència. Tot i que algunes activitats no presenten actualment prou evidència que hi doni suport, hem considerat prudent mantenir-les fins que disposem de noves dades que defineixin millor l'efectivitat, ja que algunes poden contribuir a millorar els coneixements en matèria de salut de les famílies i dels infants.

Aquesta manera habitual d'estructurar l'atenció no ha d'eliminar la possibilitat de dur a terme les activitats aprofitant les visites a demanda per altres motius, de manera que s'aconsegueixi reduir el nombre de visites a les consultes.

6. Equip d'atenció pediàtrica

El Programa pretén potenciar l'equip de pediatria com a element clau per desenvolupar les funcions de promoció i educació per a la salut de la població infantil. En el Programa, la decisió d'establir quin professional s'ocupa de cada visita s'ha establert per consens i depenent del contingut de la visita, de l'evidència i de la competència dels professionals. L'experiència i la formació de cada professional, els aspectes organitzatius dels centres i la pressió assistencial són aspectes clau per a la viabilitat del Programa.

És important recalcar la necessitat de treballar en equip; per això, tot i que el Programa proposa un esquema de visites assignades als diferents professionals, davant qualsevol situació de risc detectada o senyal d'alarma cal consultar l'equip de pediatria i acordar com fer les visites successives per a aquest cas.

A parer nostre, es tracta d'un programa que es beneficia del paper de les infermeres en el desenvolupament de les activitats preventives i d'educació per a la salut, tot i que la proposta és fomentar que l'apliqui l'equip de professionals que atenen la població pediàtrica..

Proposta d'assignació de visites.

Programa de Salut Infantoadolescent												
Edats	nounat*	1 mes	2 mesos	4 mesos	6 mesos	12 mesos	18 mesos	24 mesos	3-4 anys	6 anys	8-10 anys	12-14 anys
Infermera												
Pediatre												

* Menys de 10 dies.

7. Organització del Programa

És previsible que l'actualització del Programa suposi per a alguns equips de pediatria reestructuracions per poder assolir els objectius i un bon desenvolupament que incloguin nous models de treball, habilitació d'espais, etc. Aquests són els canvis principals que cal incorporar:

- Reorganització i adaptació de l'agenda pediàtrica: adaptar l'agenda de pediatres i infermeres a la nova estructura de visites individuals i grupals. Esperam que una gestió més adequada de les visites individuals del Programa contribueixi a organitzar una agenda amb més espai per a activitats de PiEpS.
- Incorporació d'activitats grupals d'educació per a la salut com a punt clau per fomentar l'autonomia i augmentar el nivell d'educació sanitària de la població.
- Incorporació i adaptació d'eines informàtiques per aconseguir fer un seguiment correcte del Programa i avaluar-lo correctament (captació, implantació, seguiment, qualitat i resultats en matèria de salut).
- Difusió dels canvis del Programa. Informació i sensibilització del personal administratiu, dels equips de salut i dels ciutadans.
- Formació i capacitatció dels professionals per implantar el Programa correctament.
- Actualitzacions periòdiques depenent de les evidències sorgides.

8. Activitats del Programa

Captació

Per garantir una incorporació correcta a l'esquema de visites que el Programa proposa és fonamental millorar la coordinació amb l'atenció hospitalària. Per aquesta raó el Programa proposa estendre a tots els centres l'assignació de pediatre i la cita en la primera visita del Programa des de l'atenció hospitalària.

En general, la captació s'ha de fer fonamentalment per mitjà d'un informe de continuïtat de les cures dels hospitals, per demanda directa al centre de salut o per derivació de la comare o de la unitat de neonatologia de l'hospital de referència. També és important la captació tardana a la consulta a demanda o quan el cas es derivi des d'altres nivells d'atenció sanitària o social.

Activitats individuals

Per mitjà del calendari de visites establert en els controls programats, els integrants de l'equip d'atenció primària han de dur a terme una sèrie d'actuacions que s'estenen fins als 14 anys d'edat. El calendari de controls programats ha de servir com a guia orientativa de les activitats recomanades per a cada edat de l'infant, a fi d'assolir els objectius del Programa.

Annexos per a professionals

El Programa inclou annexos dirigits als professionals, que desenvolupen de manera teòrica i en una dimensió pràctica els continguts del Programa, a més de subprogrames, com ara el Calendari Quirúrgic de Pediatria, que inclou la revisió dels principals trastorns que s'han d'identificar en el decurs del Programa i que poden requerir una intervenció quirúrgica, per als quals s'estableixen criteris de derivació.

Recomanacions per a famílies

El Programa també inclou material editat per a les famílies a tall de fitxes informatives —que s'han d'entregar durant les visites individuals— sobre diferents aspectes de prevenció i promoció de la salut infantil. Aquesta informació reforçarà el consell breu que es doni a la consulta pediàtrica.

Activitats grupals d'educació per a la salut

En tots els controls cal tractar sobre els aspectes i els temes concrets d'educació per a la salut corresponents a l'edat de l'infant, i donar un consell breu en el marc de la consulta. Hi ha molts de centres que fa anys que fan activitats grupals de promoció de la salut, però com a novetat d'aquesta actualització s'incorporaran com a part integral del Programa. El Programa inclou material estructurat per fer sessions grupals (introducció teòrica i metodològica a aquest tipus d'activitats, amb indicació de la població diana, la periodicitat i les condicions per fer-les, la tipologia de les intervencions i de les tècniques) a fi de facilitar la incorporació progressiva d'aquestes activitats als centres de salut.

Inicialment hem inclòs activitats grupals de parentalitat positiva, en línia amb l'Estratègia de Promoció de la Salut i Prevenció en el Sistema Nacional de Salut, com a punt clau per al desenvolupament que permeti estructurar les bases fonamentals de l'individu, i activitats de salut i malaltia en la infantesa per millorar el grau de coneixement de les famílies.

9. Protocols específics de les visites individuals del Programa

Cronograma

Visites	Data	Professional
Nounat	< 10 dies	I + P
Adaptació familiar	1 mes	I + P
Primeres vacunes	2 mesos	I + P
Desenvolupament de l'interès	4 mesos	I
Alimentació complementària	6 mesos	I + P
Vigilància del desenvolupament psicomotor	12 mesos	I + P
Petit explorador	18 mesos	I
Explosió del llenguatge	24 mesos	I + P
Escolarització	3-4 anys	I
Socialització	6 anys	I + P
Preadolescència	8-10 anys	I
Adolescència	12-14 anys	I + P

I: infermera. P: pediatre.

Estructura dels continguts de les activitats individuals del Programa

Totes les visites tendran una estructura similar, que constarà dels apartats següents:

- Títol de la visita: les revisions no es designen per l'edat en què es duen a terme, sinó en relació amb algun aspecte del contingut, a fi d'intentar involucrar i despertar l'interès dels familiars i dels cuidadors per les activitats preventives.
- Avaluació de les atencions de la família.
- Activitats de cribratge i detecció precoç de malalties.
- Supervisió del creixement i del desenvolupament físic.
- Avaluació del desenvolupament psicomotor i maduratiu.
- Immunitzacions.
- Prescripcions i derivacions.
- Activitats de promoció i prevenció [annex 1, "Consell breu"].
- Punts clau de la visita.

1a visita: visita del nounat

Data: abans de 10 dies després del naixement. L'atenció s'ha de prestar 48-72 hores després de l'alta de maternitat, en tot cas abans dels 10 dies de vida.

Àmbit: centre de salut o domicili [annex 2, "Visita domiciliària al nounat"].

Professional: pediatre i infermera.

Benvinguda

Explicació del funcionament del Programa de Salut Infantoadolescent: visites periòdiques, cites, document de salut, etc.

Obertura d'història

- Dades familiars i socials.
- Obertura de la història clínica pediàtrica:
 - Antecedents personals i familiars d'interès, especialment malalties cròniques, malalties de salut mental, risc social i hàbits tòxics: tabaquisme, alcohol, altres dades (anotau-ho en la història clínica) [annex 3, "Tabaquisme passiu"].
 - Dades sobre l'embaràs, el part i el període neonatal immediat: control d'embaràs; riscos; medicació; serologies; estreptococ del grup B (EGB); tipus de part; edat gestacional; pes, talla i perímetre cranial en el moment de néixer; puntuació d'Apgar; ingrés a la unitat neonatal, etc.).

Avaluació de les atencions familiars

- Tipus d'alimentació: lactància materna exclusivament, habilitats i satisfacció [annex 4, "Lactància materna"], alimentació artificial exclusivament o mixta [annex 5, "Lactància artificial"].
- Hàbits: intestinal, diüresi i son, especialment la posició per dormir; prevenció de la síndrome de mort sobtada de l'infant [annex 6, "Síndrome de mort sobtada de l'infant", i annex 7, "Prevenció de problemes del son infantil"].
- Dades que suggereixen una depressió postpart [annex 8, "Cribratge de la depressió postpart"].
- Adaptació social i familiar: dificultats de criança, valoració de la relació i de l'aferrament (vinclle), suport social o familiar, etc.
- Valoració del risc social.
- Dubtes i preocupacions de la família.

Avaluació del creixement i del desenvolupament físic

- Creixement físic: pes, longitud i perímetre cranial.
- Confirmació del cribratge de malalties metabòliques congènites [annex 9, "Detecció neonatal de malalties endocrinometabòliques"].
- Confirmació del cribratge neonatal d'hipoacúsies.
- Exploració física, atenció especial al fre i al paladar (barrera per a una lactància materna correcta), cardiopaties i torticoli [annex 10, "Torticoli muscular congènit"].
- Valoració del desenvolupament visual i exploració [annex 11, "Exploració de la visió"].
- Cribratge de la criptorquídia [annex 12, "Calendari quirúrgic"].
- Cribratge de la displàsia evolutiva del maluc [annex 13, "Cribratge de la displàsia evolutiva del maluc"].

Valoració neurològica

- Valoració neurològica: posició, esquemes motors, reflexos neonatals, etc.

Prescripcions i derivacions

- Vitamina D [annex 14, "Suplements de vitamines i minerals"].
- Si presenta dificultats per a la lactància materna a causa del fre lingual, derivau el cas a partir de la 2a setmana de vida [annex 12, "Calendari quirúrgic"].

Consells de salut i prevenció

- Promoció i manteniment de la lactància materna. Si no se'n dona, assegureu una lactància artificial adequada.
- Consells sobre els hàbits i el patró de son: prevenció de la síndrome de mort sobtada de l'infant.
- Consells de prevenció del raquitisme.
- Consells sobre el tabaquisme passiu.
- Consells sobre l'estimulació del vincle, l'aferrament i el desenvolupament psicomotor: somriure, estimulació tàctil i oral.
- Consells sobre la higiene.
- Consells sobre la prevenció d'accidents i dispositius de trasllat en automòbil [annex 15, "Prevenció d'accidents"].
- Prevenció de la plagiocefàlia [annex 16, "Plagiocefàlia postural"].

Punts clau de la visita

Pediatre i infermera: conèixer l'estat de salut del nounat i el seu entorn social. Detectar riscos socials. Establiment de vincle i aferrament.

Família: importància de la lactància materna i posicions de prevenció de la síndrome de mort sobtada de l'infant i de la plagiocefàlia.

2ª visita: adaptació familiar

Data: 1 mes després del naixement.

Àmbit: centre de salut.

Professional: pediatre i infermera.

Benvinguda i obertura d'història (si no s'ha fet abans)

- Confirmació del cribratge de malalties metabòliques congènites i del resultat [annex 9, "Detecció neonatal de malalties endocrinometabòliques"].
- Confirmació de l'avaluació de l'audició i del resultat.

Avaluació de les atencions familiars

- Tipus d'alimentació: lactància materna exclusivament, habilitats i satisfacció [annex 4, "Lactància materna"], alimentació artificial exclusivament o mixta [annex 5, "Lactància artificial"].
- Hàbits: intestinal i son, especialment la posició per dormir; prevenció de la síndrome de mort sobtada de l'infant [annex 6, "Síndrome de mort sobtada de l'infant" i annex 7, "Prevenció de problemes del son infantil"].
- Tabaquisme i exposició a ambients amb fum [annex 3, "Tabaquisme passiu"].
- Dades que suggereixen una depressió postpart [annex 8, "Cribratge de la depressió postpart"].
- Adaptació social i familiar: dificultats de criança, valoració de la relació i de l'aferrament (vinclle), suport social o familiar, etc.
- Valoració del risc social. [annex 17, "Detecció i notificació del maltractament infantil"].
- Dubtes i preocupacions de la família.

Avaluació del creixement i del desenvolupament físic

- Creixement físic: pes, longitud i perímetre cranial.
- Exploració física, atenció especial al fre i al paladar (barrera per a una lactància materna correcta), cardiopaties i torticoli [annex 10, "Torticoli muscular congènit", i annex 16, "Plagiocefàlia postural"].
- Valoració del desenvolupament visual i exploració [annex 11, "Exploració de la visió"].
- Valoració de l'audició [annex 18, "Exploració de l'audició"].
- Cribratge de la criptorquídia [annex 12, "Calendari quirúrgic"].
- Cribratge de la displàsia evolutiva del maluc [annex 13, "Cribratge de la displàsia evolutiva del maluc"].

Valoració del desenvolupament psicomotor

- Valoració amb la taula Haizea-Llevant [annex 19, "Aplicació de l'escala Haizea-Llevant", i annex 20, "Supervisió del desenvolupament psicomotor"].
- Valoració del desenvolupament psicomotor: posició, esquemes motors, reflexos neonatals, simetria postural, etc.
- Senyals d'alarma:
 - Alteracions del to: hipertonia o hipotonia generalitzada (no aixeca el cap sobre el pla de la taula en la posició de decúbit pron, posició de llibre obert).
 - No succiona adequadament.

Immunitzacions

- o Informació sobre la importància de la vacunació, sobre el calendari de vacunacions sistemàtiques de les Illes Balears i sobre les vacunes no incloses.

Intervencions: prescripcions i derivacions

- Prescripció de vitamina D i valoració de suplementació amb ferro segons els factors de risc [annex 14, "Suplements de vitamines i minerals"].
- Pla de cures segons les situacions identificades.

Consells de salut i prevenció

- Promoció i manteniment de la lactància materna. Si no se'n dona, assegureu una lactància artificial adequada.
- Consells sobre els hàbits i el patró de son: prevenció de la síndrome de mort sobtada de l'infant.
- Consells sobre el tabaquisme passiu.
- Consells sobre l'estimulació del vincle, l'aferrament i el desenvolupament psicomotor: somriure, estimulació tàctil i oral. Inici de l'estimulació en la posició de decúbit pron aprofitant els canvis de bolquer...
- Consells sobre la higiene.
- Consells sobre la protecció solar.
- Consells sobre la prevenció d'accidents.
- Prevenció de la plagiocefàlia.

Punts clau de la visita

Pediatre i infermera: verificar l'evolució del creixement i el desenvolupament dins dels paràmetres normals. Valoració de la integració familiar i l'entorn.

Família: importància de la lactància materna i posicions de prevenció de la síndrome de mort sobtada de l'infant i de la plagiocefàlia.

3a visita: primeres vacunes

Data: 2 mesos.

Àmbit: centre de salut.

Professional: pediatre i infermera.

Avaluació de les atencions familiars

- Tipus d'alimentació: lactància materna exclusivament, habilitats i satisfacció [annex 4, "Lactància materna"], alimentació artificial exclusivament o mixta [annex 5, "Lactància artificial"].
- Hàbits: intestinal i son, especialment la posició per dormir; prevenció de la síndrome de mort sobtada de l'infant [annex 6, "Síndrome de mort sobtada de l'infant", i annex 7, "Prevenció de problemes del son infantil"].
- Tabaquisme i exposició a ambients amb fum [annex 3, "Tabaquisme passiu"].
- Dades que suggereixen una depressió postpart [annex 8, "Cribratge de la depressió postpart"].
- Adaptació social i familiar: dificultats de criança, valoració de la relació i de l'aferrament (vinclle), suport social o familiar, etc.
- Valoració del risc social [annex 17, "Detecció i notificació del maltractament infantil"].
- Dubtes i preocupacions de la família.

Avaluació del creixement i del desenvolupament físic

- Creixement físic: pes, longitud i perímetre cranial.
- Exploració física, atenció especial al fre i al paladar (barrera per a una lactància materna correcta), cardiopaties i torticoli [annex 10, "Torticoli muscular congènit", i annex 16, "Plagiocefàlia postural"].
- Valoració del desenvolupament visual i exploració [annex 11, "Exploració de la visió"].
- Valoració de l'audició [annex 18, "Exploració de l'audició"]. Demanau a la família que faci una valoració subjectiva de l'audició.
- Cribratge de la criptorquídia [annex 12, "Calendari quirúrgic"].
- Cribratge de la displàsia evolutiva del maluc [annex 13, "Cribratge de la displàsia evolutiva del maluc"].

Valoració del desenvolupament psicomotor

- Demanau al pare i/o a la mare si el/la preocupa alguna cosa o si li sembla estrany algun aspecte del desenvolupament del fill.
- Valoració amb la taula Haizea-Llevant [annex 19, "Aplicació de l'escala Haizea-Llevant", i annex 20, "Supervisió del desenvolupament psicomotor"].
- Signes d'alarma: es considera sempre senyal d'alarma la pèrdua de fites aconseguides en etapes anteriors:
 - Absència de contacte visual.
 - Absència de suport cefàlic.
 - Somriure pobre o absent.
 - Plor monòton o alt.
 - Irritabilitat permanent.
 - Sobresalt exagerat causat per renous.
 - Adducció del polze (punys tancats sempre en nadons de més de dos 2 mesos).

En cas d'absència del somriure social i/o falta de suport cefàlic, recomanem tornar a avaluar l'infant abans de la visita dels 4 mesos.

Immunitzacions

- Administrau les vacunes corresponents segons el calendari de vacunacions sistemàtiques de les Illes Balears i les vacunes no incloses. Si fa falta, prescriviu pautes de correcció [annex 22, "Vacunació infantil"]. Informau sobre les reaccions adverses més freqüents i donau consell anticipant a les famílies.
- En els casos en què el pares i/o la mare no autoritzi la vacunació, cal deixar-ne constància en la història clínica.

Intervencions: prescripcions i derivacions

- Valoració del compliment de l'administració de vitamina D [annex 14, "Suplements de vitamines i minerals"].
- Valoració de la suplementació amb ferro segons els factors de risc [annex 14, "Suplements de vitamines i minerals"].
- Pla de cures segons les situacions identificades.

Consells de salut i prevenció

- Promoció i manteniment de la lactància materna. Si no se'n dona, assegureu una lactància artificial adequada. Consell anticipant: lactància materna i incorporació a la vida laboral.
- Consells sobre els hàbits i el patró de son: prevenció de la síndrome de mort sobtada de l'infant.
- Consells sobre el tabaquisme passiu.
- Consells sobre l'estimulació del vincle, l'aferrament i el desenvolupament psicomotor: estimulació sensorial, estimulació del to muscular, temps per jugar boca per avall.
- Consells sobre la higiene.
- Consells sobre la protecció solar.
- Consells sobre la prevenció d'accidents [annex 15, "Prevenció d'accidents"].
- Prevenció de la plagiocefàlia [annex 16, "Plagiocefàlia postural"].

Punts clau de la visita

Pediatre i infermera: verificar l'evolució del creixement i el desenvolupament dins dels paràmetres normals.

Família: conèixer la necessitat i la importància de la vacunació continuada.

4a visita: desenvolupament de l'interès

Data: 4 mesos.

Àmbit: centre de salut.

Professional: infermera.

Avaluació de les atencions familiars

- Tipus d'alimentació: lactància materna exclusivament, habilitats i satisfacció [annex 4, "Lactància materna"], alimentació artificial exclusivament o mixta [annex 5, "Lactància artificial"].
- Hàbits: intestinal i son, especialment la posició per dormir; prevenció de la síndrome de mort sobtada de l'infant [annex 6, "Síndrome de mort sobtada de l'infant", i annex 7, "Prevenció de problemes del son infantil"].
- Tabaquisme i exposició a ambients amb fum [annex 3, "Tabaquisme passiu"].
- Adaptació social i familiar: dificultats de criança, valoració de la relació i de l'aferrament (vinclle), suport social o familiar, etc.
- Valoració del risc social [annex 17, "Detecció i notificació del maltractament infantil"].
- Dubtes i preocupacions de la família.
- Incorporació de la mare a la vida laboral: cuidadors, escolarització.

Avaluació del creixement i del desenvolupament físic

- Creixement físic: pes, longitud i perímetre cranial.
- Exploració física.
- Valoració del desenvolupament visual i exploració [annex 11, "Exploració de la visió"].
- Valoració de l'audició [annex 18, "Exploració de l'audició"]. Demanau a la família que faci una valoració subjectiva de l'audició.
- Cribratge de la criptorquídia [annex 12, "Calendari quirúrgic"].
- Cribratge de la displàsia evolutiva del maluc [annex 13, "Cribratge de la displàsia evolutiva del maluc"].

Valoració del desenvolupament psicomotor

- Demanau al pare i/o a la mare si el/la preocupa alguna cosa o si li sembla estrany algun aspecte del desenvolupament del fill.
- Valoració amb la taula Haizea-Llevant [annex 19, "Aplicació de l'escala Haizea-Llevant", i annex 20, "Supervisió del desenvolupament psicomotor"].
- Signes d'alarma: es considera sempre senyal d'alarma la pèrdua de fites aconseguides en etapes anteriors:
 - Asimetria d'activitat amb les mans.
 - Passivitat excessiva.
 - No té fixa la mirada.
 - Empatia pobra.
 - Alteració del to muscular.
 - No s'orienta cap a la veu.
 - Desenvolupament del llenguatge: no respon amb sons guturals a la veu ni emet sons per cridar l'atenció (falta d'interès per comunicar-se) [annex 21, "Dificultats de comunicació i del llenguatge"].

Immunitzacions

- Comprovau l'estat vacunal i administreu les vacunes corresponents segons el calendari de vacunacions sistemàtiques de les Illes Balears i les vacunes no incloses. Si fa falta, prescriviu pautes de correcció [annex 22, "Vacunació infantil"]. Informau sobre les reaccions adverses més freqüents i donau consell anticipant a les famílies; si es produeix alguna reacció adversa en la vacunació anterior, notifiqueu-la en la targeta groga.

Intervencions: prescripcions i derivacions

- Valoració del compliment de l'administració de vitamina D [annex 14, "Suplements de vitamines i minerals"].
- Pla de cures segons les situacions identificades.
- Pauta de tractament de la plagiocefàlia [annex 16, "Plagiocefàlia postural"].

Consells de salut i prevenció

- Promoció i manteniment de la lactància materna. si no se'n dona, asseguru una lactància artificial adequada. Consell anticipant: lactància materna i incorporació a la vida laboral. Importància de mantenir la lactància exclusiva fins als 6 mesos sense necessitat d'introduir alimentació complementària [annex 23, "Alimentació complementària"].
- Consells sobre els hàbits i el patró de son: prevenció de la síndrome de mort sobtada de l'infant.
- Consells sobre el tabaquisme passiu.
- Consells sobre l'estimulació del vincle, l'aferrament i el desenvolupament psicomotor: estimulació del to muscular, voltar sobre si mateix, manipulació d'objectes, estimulació sensorial.
- Consells sobre la higiene.
- Consells sobre la protecció solar.
- Consells sobre la prevenció d'accidents.

Punts clau de la visita

Infermera: verificar l'evolució del creixement i el desenvolupament dins dels paràmetres normals.

Família: conèixer la necessitat i la importància de la vacunació continuada. Suport en la lactància. No tenir pressa per introduir l'alimentació complementària.

5a visita: alimentació complementària

Data: 6 mesos.

Àmbit: centre de salut.

Professional: pediatre i infermera.

Avaluació de les atencions familiars

- Tipus d'alimentació. Introducció de l'alimentació complementària [annex 23, "Alimentació complementària", i annex 24, "Prevenició de l'obesitat"].
- Hàbits: intestinal i son, especialment la posició per dormir; prevenició de la síndrome de mort sobtada de l'infant [annex 6, "Síndrome de mort sobtada de l'infant", i annex 7, "Prevenició de problemes del son infantil"].
- Tabaquisme i exposició a ambients amb fum [annex 3, "Tabaquisme passiu"].
- Adaptació social i familiar: dificultats de criança, valoració de la relació i de l'aferrament (vinclle), suport social o familiar, etc.
- Valoració del risc social [annex 17, "Detecció i notificació del maltractament infantil"].
- Dubtes i preocupacions de la família.
- Incorporació de la mare a la vida laboral: cuidadors, escolarització.

Avaluació del desenvolupament físic

- Creixement físic: pes, longitud i perímetre cranial.
- Exploració física.
- Valoració del desenvolupament visual (es mira la mà) i exploració [annex 11, "Exploració de la visió"].
- Valoració de l'audició [annex 18, "Exploració de l'audició"]. Demanau a la família que faci una valoració subjectiva de l'audició.
- Cribratge de la criptorquídia [annex 12, "Calendari quirúrgic"].
- Cribratge de la displàsia evolutiva del maluc [annex 13, "Cribratge de la displàsia evolutiva del maluc"].
- Exploració bucodental [annex 25, "Promoció de la salut bucodental"].

Valoració del desenvolupament psicomotor

- Demanau al pare i/o a la mare si el/la preocupa alguna cosa o si li sembla estrany algun aspecte del desenvolupament del fill.
- Valoració amb la taula Haizea-Llevant [annex 19, "Aplicació de l'escala Haizea-Llevant", i annex 20, "Supervisió del desenvolupament psicomotor"].
- Signes d'alarma: es considera sempre senyal d'alarma la pèrdua de fites aconseguides en etapes anteriors:
 - Falta d'interès per l'entorn.
 - Passivitat excessiva (no somriu, no fixa la mirada, no respon a sons).
 - Absència de prensió voluntària.
 - Hipertonia de les extremitats i hipotonia del tronc.
 - Falta de control de l'eix corporal.
 - No seguiment visual de 180 °.
 - Dificultat per a la interacció amb les persones de l'entorn.
 - Desenvolupament del llenguatge: no vocalitza ni balboteja [annex 21, "Dificultats de comunicació i del llenguatge"].

Immunitzacions

- Comprovau l'estat vacunal i administreu les vacunes corresponents segons el calendari de vacunacions sistemàtiques de les Illes Balears i les vacunes no incloses. Si fa falta, prescriviu pautes de correcció [annex 22, "Vacunació infantil"]. Informau sobre les reaccions adverses més freqüents i donau consell anticipant a les famílies; si es produeix alguna reacció adversa en la vacunació anterior, notifiqueu-la en la targeta groga.

Intervencions: prescripcions i derivacions

- Valoració del compliment de l'administració de vitamina D [annex 14, "Suplements de vitamines i minerals"].
- Derivació per tractar la criptorquídia [annex 12, "Calendari quirúrgic"].
- Pla de cures segons les situacions identificades.

Consells de salut i prevenció

- Promoció i manteniment de la lactància materna. Si no se'n dona, assegureu una lactància artificial adequada.
- Consell d'inici de l'alimentació complementària.
- Consells sobre els hàbits i el patró de son: prevenció de la síndrome de mort sobtada de l'infant.
- Consells sobre el tabaquisme passiu.
- Consells sobre l'estimulació del vincle, l'aferrament i el desenvolupament psicomotor: sedestació i manipulació, juguetes adequades a l'edat, col·locar l'infant davant del mirall... Desaconsellar l'ús de caminador.
- Consells sobre la higiene.
- Consells sobre la protecció solar.
- Consells sobre la prevenció d'accidents.
- Consell sobre la salut bucodental: aliments cariogènics, prevenció de la càries dental (biberó) i inici en el raspallat de dents.

Punts clau de la visita

Pediatre i infermera: verificar l'evolució del creixement i el desenvolupament dins dels paràmetres normals. Normalitat del desenvolupament psicomotor.

Família: conèixer la pauta d'introducció de l'alimentació complementària, la importància de l'estimulació i la necessitat de completar les vacunacions.

6a visita: vigilància del desenvolupament psicomotor

Data: 12 mesos.

Àmbit: centre de salut.

Professional: pediatre i infermera.

Avaluació de les atencions familiars

- Evolució de l'alimentació complementària [annex 23, "Alimentació complementària"]. Orientació anticipant sobre l'anorèxia fisiològica (18 mesos - 2 anys) i estimulació de la masticació [annex 24, "Prevenció de l'obesitat"].
- Hàbits: intestinal i son [annex 7, "Prevenció de problemes del son infantil"].
- Tabaquisme i exposició a ambients amb fum [annex 3, "Tabaquisme passiu"].
- Adaptació social i familiar: dificultats de criança, valoració de la relació i de l'aferrament (vinclle), suport social o familiar, etc.
- Valoració del risc social.
- Dubtes i preocupacions de la família.
- Incorporació de la mare a la vida laboral: cuidadors, escolarització.

Avaluació del desenvolupament físic

- Creixement físic: pes, longitud i perímetre cranial.
- Exploració física.
- Valoració del desenvolupament visual [annex 11, "Exploració de la visió"].
- Valoració de l'audició [annex 18, "Exploració de l'audició"]. Demanau a la família que faci una valoració subjectiva de l'audició.
- Cribratge de la criptorquídia [annex 12, "Calendari quirúrgic"].
- Cribratge de la displàsia evolutiva del maluc [annex 13, "Cribratge de la displàsia evolutiva del maluc"].
- Exploració bucodental [annex 25, "Promoció de la salut bucodental"].

Valoració del desenvolupament psicomotor

- Demanau al pare i/o a la mare si el/la preocupa alguna cosa o si li sembla estrany algun aspecte del desenvolupament del fill.
- Valoració amb la taula Haizea-Llevant [annex 19, "Aplicació de l'escala Haizea-Llevant", i annex 20, "Supervisió del desenvolupament psicomotor"].
- Signes d'alarma: es considera sempre senyal d'alarma la pèrdua de fites aconseguides en etapes anteriors:
 - Estereotípies (balanceig) i patrons de conductes repetitives.
 - Absència de desplaçament autònom.
 - Absència de bipedestació amb suport.
 - Indiferència davant de la separació de la mare; no reconeix els cuidadors.
 - Incapacitat per executar ordres senzilles, que no s'acompanyin de gestos.
 - Absència de participació en actes quotidians: menjar, vestir-se...
 - No respon al seu nom.
 - Desenvolupament del llenguatge: absència de monosíl·labs o bisíl·labs, no diu "papa" o "mama" [annex 21, "Dificultats de comunicació i del llenguatge"].

Davant de signes d'alarma del desenvolupament psicomotor, valorau els signes d'alarma del trastorn de l'espectre autista [annex 26, "Cribratge dels trastorns de l'espectre autista"].

Immunitzacions

- Comprovau l'estat vacunal i administreu les vacunes corresponents segons el calendari de vacunacions sistemàtiques de les Illes Balears i les vacunes no incloses. Si fa falta, prescriviu pautes de correcció [annex 22, "Vacunació infantil"]. Informau sobre les reaccions adverses més freqüents i donau consell anticipant a les famílies; si es produeix alguna reacció adversa en la vacunació anterior, notifiqueu-la en la targeta groga.

Intervencions: prescripcions i derivacions

- Derivació per tractar la criptorquídia [annex 12, "Calendari quirúrgic"].
- Pla de cures segons les situacions identificades.

Consells de salut i prevenció

- Consell sobre l'alimentació saludable. Informació sobre la lactància materna prolongada.
- Prevenció de l'obesitat.
- Consells sobre els hàbits i el patró de son.
- Consells sobre el tabaquisme passiu.
- Consells sobre l'estimulació del vincle, l'aferrament i el desenvolupament psicomotor: gatejar, deambular, manipulació, deixar-lo menjar tot sol, beure amb tassó... Desaconsellar l'ús de caminador.
- Consells sobre la higiene.
- Consells sobre la protecció solar.
- Consells sobre la prevenció d'accidents.
- Consell sobre la salut bucodental: aliments cariogènics, prevenció de la càries dental (biberó) i inici en el raspallat de dents; aconsellau que abandoni del xumet.

Punts clau de la visita

Pediatre i infermera: supervisar el desenvolupament físic i psicomotor, el calendari vacunal i el moment de derivació en cas de criptorquídia.

Família: diversificar la dieta, estimular la masticació i l'anorèxia fisiològica. Edat propícia per tenir accidents.

7a visita: autonomia (petit explorador)

Data: 18 mesos.

Àmbit: centre de salut.

Professional: infermera.

Avaluació de les atencions familiars

- Valoració de les característiques de l'alimentació i dels estils de vida.
- Hàbits: intestinal i son [annex 7, "Prevenició de problemes del son infantil"].
- Tabaquisme i exposició a ambients amb fum [annex 3, "Tabaquisme passiu"].
- Adaptació social i familiar: dificultats de criança, valoració de la relació i de l'aferrament (vinclle), suport social o familiar, etc. [annex 17, "Detecció i notificació del maltractament infantil"].
- Valoració del risc social.
- Dubtes i preocupacions de la família.
- Incorporació de la mare a la vida laboral: cuidadors, escolarització.

Avaluació del desenvolupament físic

- Creixement físic: pes, longitud i perímetre cranial.
- Exploració física.
- Valoració del desenvolupament visual [annex 11, "Exploració de la visió"].
- Valoració de l'audició [annex 18, "Exploració de l'audició"]. Demanau a la família que faci una valoració subjectiva de l'audició.
- Cribratge de la criptorquídia [annex 12, "Calendari quirúrgic"].
- Exploració bucodental [annex 25, "Promoció de la salut bucodental"].

Valoració del desenvolupament

- Demanau al pare i/o a la mare si el/la preocupa alguna cosa o si li sembla estrany algun aspecte del desenvolupament del fill.
- Valoració amb la taula Haizea-Llevant [annex 19, "Aplicació de l'escala Haizea-Llevant", i annex 20, "Supervisió del desenvolupament psicomotor"].
- Signes d'alarma: es considera sempre senyal d'alarma la pèrdua de fites aconseguides en etapes anteriors:
 - No mostra relació amb l'entorn.
 - No assenjala el que vol o les persones o els objectes familiars quan li anomenen.
 - Presenta una passivitat excessiva.
 - Ús predominant d'una mà.
 - No ha desenvolupat la deambulació autònoma.
 - Desenvolupament del llenguatge: no diu cap paraula (argot amb intenció comunicativa).
 - Dificultats en la comprensió de paraules, gestos i conductes comunicatives: resposta al nom, resposta al somriure social, resposta a l'atenció conjunta (jugueta), imitació funcional i simbòlica (cotxe, tassó).

Davant de signes d'alarma del desenvolupament psicomotor, valorau els signes d'alarma del trastorn de l'espectre autista [annex 26, "Cribratge dels trastorns de l'espectre autista", i annex 27, "Eines de cribratge dels trastorns de l'espectre autista"]. En cas de signes d'alarma, cal fer un cribratge amb el qüestionari M-CHAT-R.

Immunitzacions

- Comprovau l'estat vacunal i administreu les vacunes corresponents segons el calendari de vacunacions sistemàtiques de les Illes Balears i les vacunes no incloses. Si fa falta, prescriviu pautes de correcció [annex 22, "Vacunació infantil"]. Informau sobre les reaccions adverses més freqüents i donau consell anticipant a les famílies; si es produeix alguna reacció adversa en la vacunació anterior, notifiqueu-la en la targeta groga.

Intervencions: prescripcions i derivacions

- Pla de cures segons les situacions identificades.
- En cas de senyals d'alarma de trastorn de l'espectre autista i qüestionari M-CHAT-R positiu, cal incloure el pacient en el circuit EADISOC i completar el registre en el CAPDI.

Consells de salut i prevenció

- Consell sobre l'alimentació saludable.
- Prevenció de l'obesitat.
- Consells sobre els hàbits i el patró de son.
- Consells sobre el tabaquisme passiu.
- Consells sobre l'estimulació del vincle, l'aferrament i el desenvolupament psicomotor: llenguatge, manipulació, ús de coberts, deambulació, menjar tot sol, jocs.
- Consells sobre la higiene.
- Consells sobre la protecció solar.
- Consells sobre la prevenció d'accidents.
- Consell sobre la salut bucodental: aliments cariogènics, prevenció de la càries dental (biberó) i inici en el raspallat de dents; aconsellau que abandoni el xumet.

Punts clau de la visita

Infermera: detectar hàbits incorrectes i corregir-los. Normalitat del desenvolupament psicomotor.

Família: autonomia de l'alimentació, prevenció de la càries dental i dels accidents.

8a visita: explosió del llenguatge

Data: 24 mesos.

Àmbit: centre de salut.

Professional: pediatre i infermera.

Avaluació de les atencions familiars

- Valoració de les característiques de l'alimentació i dels estils de vida [annex 24, "Prevenició de l'obesitat"].
- Hàbits: intestinal i son [annex 7, "Prevenició de problemes del son infantil"].
- Tabaquisme i exposició a ambients amb fum [annex 3, "Tabaquisme passiu"].
- Adaptació social i familiar: dificultats de criança, valoració de la relació i de l'aferrament (vinclle), suport social o familiar, etc.
- Valoració del risc social [annex 17, "Detecció i notificació del maltractament infantil"].
- Dubtes i preocupacions de la família.
- Incorporació de la mare a la vida laboral: cuidadors, escolarització.

Avaluació del desenvolupament físic

- Creixement físic: pes, longitud i perímetre cranial.
- Exploració física.
- Valoració del desenvolupament visual [annex 11, "Exploració de la visió"].
- Valoració de l'audició [annex 18, "Exploració de l'audició"]. Demanau a la família que faci una valoració subjectiva de l'audició.
- Exploració bucodental [annex 25, "Promoció de la salut bucodental"].

Valoració del desenvolupament

- Demanau al pare i/o a la mare si el/la preocupa alguna cosa o si li sembla estrany algun aspecte del desenvolupament del fill.
- Valoració amb la taula Haizea-Llevant [annex 19, "Aplicació de l'escala Haizea-Llevant", i annex 20, "Supervisió del desenvolupament psicomotor"].
- Signes d'alarma: es considera sempre senyal d'alarma la pèrdua de fites aconseguides en etapes anteriors:
 - No corre.
 - Passa ininterrompudament d'una activitat a una altra, no s'entreté amb jocs, conductes repetitives.
 - No es reconeix davant d'un mirall.
 - Incapacitat per comprendre ordres simples.
 - No executa ordres habituals.
 - Passivitat excessiva i comunicació escassa; tendència a l'aïllament.
 - Negativisme pronunciat i/o conducta agressiva.
 - Inestabilitat en la marxa: caigudes freqüents, falta d'agilitat en els canvis posturals.
 - Ineptitud en la motricitat fina.
 - Desenvolupament del llenguatge: estereotípies verbals, no diu paraules senzilles ni presenta cap tipus de gest social [annex 21, "Dificultats de comunicació i del llenguatge"].

Davant de signes d'alarma del desenvolupament psicomotor, valoreu els signes d'alarma del trastorn de l'espectre autista [annex 26, "Cribratge dels trastorns de l'espectre autista", i annex 27, "Eines de cribratge dels trastorns de l'espectre autista"]. En cas de signes d'alarma, cal fer un cribratge amb el qüestionari M-CHAT-R.

Intervencions: prescripcions i derivacions

- Pla de cures segons les situacions identificades.
- En cas de senyals d'alarma de trastorn de l'espectre autista i qüestionari M-CHAT-R positiu, cal incloure el pacient en el circuit EADISOC i completar el registre en el CAPDI.

Consells de salut i prevenció

- Consell sobre l'alimentació saludable.
- Prevenció de l'obesitat.
- Consells sobre els hàbits i el patró de son.
- Consells sobre el tabaquisme passiu.
- Consells sobre l'estimulació del vincle, l'aferrament i el desenvolupament psicomotor: llenguatge, manipulació, ús de coberts, deambulació, menjar tot sol, jocs.
- Consells sobre la higiene.
- Consells sobre la protecció solar.
- Consells sobre la prevenció d'accidents.
- Consell sobre la salut bucodental: aliments cariogènics, prevenció de la càries dental (biberó) i inici en el raspallat de dents; aconsellau que abandoni el xumet.

Punts clau de la visita

Pediatre i infermera: detectar hàbits incorrectes i corregir-los. Normalitat del desenvolupament del llenguatge.

Família: prevenció de la càries dental i dels accidents.

9a visita: escolarització

Data: 3-4 anys.

Àmbit: centre de salut.

Professional: infermera

Avaluació de les atencions familiars

- Valoració de les característiques de l'alimentació i dels estils de vida.
- Hàbits: intestinal i son [annex 7, "Prevenició de problemes del son infantil"].
- Tabaquisme i exposició a ambients amb fum [annex 3, "Tabaquisme passiu"].
- Control dels esfínters.
- Ús del xumet i del biberó.
- Adaptació social i familiar: dificultats de criança, valoració de la relació i de l'aferrament (vinclle), suport social o familiar, etc.
- Valoració del risc social [annex 17, "Detecció i notificació del maltractament infantil"].
- Dubtes i preocupacions de la família.
- Escolarització [annex 29, "Dificultats específiques d'aprenentatge"].

Avaluació del desenvolupament físic

- Creixement físic: pes, longitud i índex de massa corporal.
- Determinació de la pressió arterial [annex 30, "Determinació de la pressió arterial"].
- Valoració del desenvolupament visual [annex 11, "Exploració de la visió"].
- Exploració bucodental.
- Valoració de l'audició [annex 18, "Exploració de l'audició"]. Demanau a la família que faci una valoració subjectiva de l'audició.
- Exploració bucodental [annex 25, "Promoció de la salut bucodental"].
- Cribratge de la criptorquídia i dels testicles retràctils [annex 12, "Calendari quirúrgic"].

Valoració del desenvolupament

- Demanau al pare i/o a la mare si el/la preocupa alguna cosa o si li sembla estrany algun aspecte del desenvolupament del fill.
- Valoració amb la taula Haizea-Llevant [annex 19, "Aplicació de l'escala Haizea-Llevant", i annex 20, "Supervisió del desenvolupament psicomotor"].
- Signes d'alarma: es considera sempre senyal d'alarma la pèrdua de fites aconseguides en etapes anteriors:
 - Incapacitat per desenvolupar jocs simbòlics.
 - Estereotípies verbals.
 - Caigudes freqüents.
 - Dificultat per pujar i baixar escales.
 - No pot copiar un cercle.
 - Incapacitat de separar-se de la mare.
 - Desenvolupament del llenguatge: llenguatge incompreensible, incapacitat per comunicar-se, ús de frases curtes (3-4 paraules), immaduresa verbal (vocabulari escàs, no empra verbs), es repeteix sistemàticament [annex 21, "Dificultats de comunicació i del llenguatge"].

Davant de signes d'alarma del desenvolupament psicomotor, valoreu els signes d'alarma del trastorn de l'espectre autista. En cas de signes d'alarma cal fer un cribatge amb l'AMSE (examen de l'estat mental sobre l'autisme, per *autism mental estatus exam*) [annex 26, "Cribatge dels trastorns de l'espectre autista", i annex 27, "Eines de cribatge dels trastorns de l'espectre autista"].

Immunitzacions

- Comprovau l'estat vacunal i administreu les vacunes corresponents segons el calendari de vacunacions sistemàtiques de les Illes Balears i les vacunes no incloses. Si fa falta, prescriviu pautes de correcció [annex 22, "Vacunació infantil"]. Informau sobre les reaccions adverses més freqüents i donau consell anticipant a les famílies; si es produeix alguna reacció adversa en la vacunació anterior, notifiqueu-la en la targeta groga.

Intervencions: prescripcions i derivacions

- Pla de cures segons les situacions identificades.
- Derivació al servei d'oftalmologia per fer un cribatge de l'ambliopia.
- En cas de senyals d'alarma de trastorn de l'espectre autista i qüestionari AMSE positiu, cal incloure el pacient en el circuit EADISOC i completar el registre en el CAPDI.

Consells de salut i prevenció

- Consell sobre l'alimentació saludable.
- Prevenció de l'obesitat.
- Consell sobre l'activitat física, la prevenció del sedentarisme i l'abús de dispositius electrònics.
- Consells sobre els hàbits i el patró de son.
- Consells sobre el tabaquisme passiu.
- Consells sobre l'estimulació del vincle, l'aferrament i el desenvolupament psicomotor: dedicar temps als fills i escoltar-los, fomentar-ne l'autoestima i la participació social, i estimular-ne l'autonomia.
- Consells sobre la higiene.
- Consells sobre la protecció solar.
- Consells sobre la prevenció d'accidents.
- Consell sobre la salut bucodental: raspallat.

Punts clau de la visita

Infermera: detectar hàbits incorrectes i corregir-los. Normalitat en l'exploració, bon desenvolupament psicomotor.

Família: tenir una actitud davant de les conductes i els comportaments habituals de l'infant.

10a visita: socialització

Data: 6 anys.

Àmbit: centre de salut.

Professional: pediatre i infermera.

Avaluació de les atencions familiars

- Valoració de les característiques de l'alimentació i dels estils de vida.
- Hàbits: intestinal i son [annex 7, "Prevenició de problemes del son infantil"].
- Tabaquisme i exposició a ambients amb fum [annex 3, "Tabaquisme passiu"].
- Control dels esfínters.
- Conducta a casa, a l'escola i entre iguals [annex 28, "Detecció de l'assetjament entre iguals i actuació des de l'atenció primària"].
- Valoració de la incorporació i la integració escolar [annex 29, "Dificultats específiques d'aprenentatge"].
- Adaptació social i familiar: dificultats de criança, valoració de la relació i de l'aferrament (vinclle), suport social o familiar, etc.
- Valoració del risc social i dels factors de risc de mutilació genital femenina o risc imminent [annex 17, "Detecció i notificació del maltractament infantil"].
- Dubtes i preocupacions de la família.

Avaluació del desenvolupament físic

- Creixement físic: pes, talla i índex de massa corporal.
- Determinació de la pressió arterial [annex 30, "Determinació de la pressió arterial"].
- Valoració del desenvolupament visual [annex 11, "Exploració de la visió"].
- Valoració de la audició [annex 18, "Exploració de la audició"]. Compruebe si participa en el programa escolar de cribado de hipoacusias.
- Exploració bucodental [annex 25, "Promoció de la salut bucodental"].
- Valoració del desenvolupament puberal segons els estadis de Tanner [annex 31, "Pubertat precoç"].

Valoració del desenvolupament maduratiu

- Demanau al pare i/o a la mare si el/la preocupa alguna cosa o si li sembla estrany algun aspecte del desenvolupament del fill.
- Desenvolupament maduratiu: rendiment escolar, adaptació al medi, trastorns del comportament. En cas de sospita clínica, cal valorar els signes d'alarma del trastorn de l'espectre autista i de problemes de salut mental [annex 32, "Detecció precoç i prevenció de problemes de salut mental"]. En cas de signes d'alarma, cal fer un cribatge amb l'AMSE [annex 26, "Cribatge dels trastorns de l'espectre autista", i annex 27, "Eines de cribatge dels trastorns de l'espectre autista"].

Immunitzacions

- Comprovau l'estat vacunal i administreu les vacunes corresponents segons el calendari de vacunacions sistemàtiques de les Illes Balears i les vacunes no incloses. Si fa falta, prescriviu pautes de correcció [annex 22, "Vacunació infantil"]. Informau sobre les reaccions adverses més freqüents i donau consell anticipant a les famílies; si es produeix alguna reacció adversa en la vacunació anterior, notifiqueu-la en la targeta groga.

Intervencions: prescripcions i derivacions

- Signes d'alarma de pubertat precoç.
- Derivació dels casos de fimosi primària [annex 12, "Calendari quirúrgic"].
- Incorporació al Programa d'Atenció Dental Infantil (PADI).
- En cas de senyals d'alarma de trastorn de l'espectre autista i qüestionari AMSE positiu, cal incloure el pacient en el circuit EADISOC i completar el registre en el CAPDI.
- Pla de cures segons les situacions identificades.

Consells de salut i prevenció

- Consell sobre l'alimentació saludable.
- Prevenció de l'obesitat.
- Consell sobre l'activitat física, la prevenció del sedentarisme i l'abús de dispositius electrònics.
- Consells sobre els hàbits i el patró de son.
- Consells sobre el tabaquisme passiu.
- Consells sobre el desenvolupament maduratiu: assessorau la família sobre la importància de mantenir una comunicació adequada amb el fill, fomentar-ne l'autoestima i la participació social, i estimular-ne l'autonomia; lectura, manipulació, jocs, precaució amb la quantitat d'hores que mira la televisió i joc amb videojocs.
- Consells sobre la higiene.
- Consells sobre la prevenció d'accidents.
- Consell sobre la salut bucodental.

Punts clau de la visita

Pediatre i infermera: detectar si hi ha risc clínic o social i valorar les relacions amb el seu entorn (família i escola).

Famílies: la família ha de saber que l'infant va adquirint autonomia progressivament i que és l'inici de l'escolarització obligatòria. Davant dels signes de pubertat precoç cal acudir al pediatre.

11a visita: preadolescència

Data: 8-10 anys.

Àmbit: centre de salut.

Professional: infermera

Avaluació de les atencions familiars

- Valoració de les característiques de l'alimentació i dels estils de vida [annex 24, "Prevenició de l'obesitat infantil"] i vigilància d'altres trastorns de l'alimentació i signes d'alarma [annex 33, "Cribratge dels trastorns de la conducta alimentària"].
- Hàbits: intestinal i son [annex 7, "Prevenició de problemes del son infantil"].
- Hàbits tòxics actius i passius: tabaquisme, alcohol i d'altres.
- Informació i educació sexual [annex 34, "Educar i atendre la sexualitat des de les consultes de pediatria"].
- Conducta a casa, a l'escola i entre iguals [annex 28, "Detecció de l'assetjament entre iguals i actuació des de l'atenció primària"].
- Valoració de la incorporació i la integració escolar [annex 29, "Dificultats específiques d'aprenentatge"].
- Adaptació social i familiar: dificultats de criança, valoració de la relació i de l'aferrament (vinclle), suport social o familiar, etc.
- Valoració del risc social [annex 17, "Detecció i notificació del maltractament infantil"].
- Dubtes i preocupacions de la família.

Avaluació del desenvolupament físic

- Creixement físic: pes, talla i índex de massa corporal.
- Determinació de la pressió arterial [annex 30, "Determinació de la pressió arterial"].
- Valoració del desenvolupament puberal segons els estadis de Tanner; menarquia.
- Valoració del desenvolupament visual [annex 11, "Exploració de la visió"].

Valoració del desenvolupament maduratiu

- Demanau al pare i/o a la mare si el/la preocupa alguna cosa o si li sembla estrany algun aspecte del desenvolupament del fill.
- Desenvolupament maduratiu: rendiment escolar, adaptació al medi, trastorns del comportament.
- En cas de sospita clínica, cal valorar els signes d'alarma del trastorn de l'espectre autista i de problemes de salut mental [annex 32, "Detecció precoç i prevenició de problemes de salut mental"]. En cas de signes d'alarma, cal fer un cribratge amb l'AMSE [annex 26, "Cribratge dels trastorns de l'espectre autista", i annex 27, "Eines de cribratge dels trastorns de l'espectre autista"].

Intervencions: prescripcions i derivacions

- Pla de cures segons les situacions identificades.
- En cas de senyals d'alarma de trastorn de l'espectre autista i qüestionari AMSE positiu, cal incloure el pacient en el circuit EADISOC i completar el registre en el CAPDI.

Consells de salut i prevenció

- Consell sobre l'alimentació saludable.
- Prevenció de l'obesitat.
- Consell sobre l'activitat física, la prevenció del sedentarisme i l'abús de dispositius electrònics.
- Consells sobre els hàbits i el patró de son.
- Consells sobre el tabaquisme actiu i el tabaquisme passiu.
- Consells sobre l'estimulació del vincle, l'aferrament i el desenvolupament maduratiu: assessorau la família sobre la importància de mantenir una comunicació adequada amb el fill, fomentar-ne l'autoestima i la participació social, i estimular-ne l'autonomia; lectura, manipulació, jocs, precaució amb la quantitat d'hores que mira la televisió i joc amb videojocs.
- Consells sobre la higiene.
- Consells sobre la prevenció d'accidents.
- Consell sobre la salut bucodental.
- Consells sobre l'atenció de la salut afectivosexual.

Punts clau de la visita

Infermera: paràmetres normals de desenvolupament puberal.

Família: promoció d'hàbits de vida saludable.

12a visita: adolescència

Data: 12-14 anys.

Àmbit: centre de salut.

Professional: pediatre i infermera.

Avaluació de les atencions familiars

- Valoració de les característiques de l'alimentació i dels estils de vida [annex 24, "Prevenició de l'obesitat infantil"] i vigilància d'altres trastorns de l'alimentació i signes d'alarma [annex 33, "Cribratge dels trastorns de la conducta alimentària"].
- Hàbits: intestinal i son [annex 7, "Prevenició de problemes del son infantil"].
- Hàbits tòxics actius i passius: tabaquisme, alcohol i d'altres.
- Informació i educació sexual [annex 34, "Educar i atendre la sexualitat des de les consultes de pediatria"].
- Conducta a casa, a l'escola i entre iguals [annex 28, "Detecció de l'assetjament entre iguals i actuació des de l'atenció primària"].
- Valoració de la incorporació i la integració escolar [annex 29, "Dificultats específiques d'aprenentatge"].
- Adaptació social i familiar: dificultats de criança, valoració de la relació i de l'aferrament (vinclle), suport social o familiar, etc.
- Valoració del risc social.
- Dubtes i preocupacions de la família.

Avaluació del desenvolupament físic

- Creixement físic: pes, talla i índex de massa corporal.
- Determinació de la pressió arterial [annex 30, "Determinació de la pressió arterial"].
- Valoració del desenvolupament puberal segons els estadis de Tanner; menarquia.
- Valoració del desenvolupament visual [annex 11, "Exploració de la visió"].

Valoració del desenvolupament maduratiu

- Demanau al pare i/o a la mare si el/la preocupa alguna cosa o si li sembla estrany algun aspecte del desenvolupament del fill.
- Desenvolupament maduratiu: rendiment escolar, adaptació al medi, trastorns del comportament.
- En cas de sospita clínica, cal valorar els signes d'alarma del trastorn de l'espectre autista i de problemes de salut mental [annex 32, "Detecció precoç i prevenició de problemes de salut mental"]. En cas de signes d'alarma, cal fer un cribratge amb l'AMSE [annex 26, "Cribratge dels trastorns de l'espectre autista", i annex 27, "Eines de cribratge dels trastorns de l'espectre autista"].

Immunitzacions

- Informau l'adolescent sobre els beneficis i els riscos de la vacunació.
- Comprovau l'estat vacunal i administreu les vacunes corresponents segons el calendari de vacunacions sistemàtiques de les Illes Balears i les vacunes no incloses. Si fa falta, prescriviu pautes de correcció [annex 22, "Vacunació infantil"]. Informau sobre les reaccions adverses més freqüents i donau consell anticipant a les famílies; si es produeix alguna reacció adversa en la vacunació anterior, notifiqueu-la en la targeta groga.

Intervencions: prescripcions i derivacions

- Transició a l'equip de metge de família + infermera en els casos que presentin alguna malaltia crònica.
- En cas de senyals d'alarma de trastorn de l'espectre autista i qüestionari AMSE positiu, cal incloure el pacient en el circuit EADISOC i completar el registre en el CAPDI.

Consells de salut i prevenció

- Consell sobre l'alimentació saludable.
- Prevenció de l'obesitat.
- Consell sobre l'activitat física, la prevenció del sedentarisme i l'abús de dispositius electrònics.
- Consells sobre els hàbits i el patró de son.
- Consells sobre el tabaquisme actiu, el tabaquisme passiu i altres hàbits tòxics.
- Consells sobre l'estimulació del desenvolupament maduratiu: lectura, esport, oci i temps lliure; recomanau al pares i/o a la mare que informi el fill / la filla sobre els canvis fisiològics corporals i en la sexualitat, que respongui sempre les preguntes sobre sexualitat i que li facin saber que té el seu suport. Si el centre de salut ofereix Consulta Jove al seu centre educatiu, explica en què consisteix i que pot acudir per resoldre dubtes sobre la salut.
- Consells sobre la higiene.
- Consells sobre la prevenció d'accidents.
- Consell sobre la salut bucodental.
- Consells sobre l'atenció de la salut afectivosexual.

Punts clau de la visita

Pediatre i infermera: detectar si hi ha risc clínic o social i valorar les relacions amb el seu entorn (família i escola).

Famílies: transició a l'equip de metge de família + infermera comunitària.

10. Indicadors d'avaluació del Programa

Captació

Nombre d'infants de menys d'1 any inclosos
en el Programa de Salut Infantoadolescent x 100

Nombre total d'infants d'1 any del contingent

Seguiment

Nombre d'infants de menys de 2 anys que tenen anotats
en 6 ocasions diferents controls del Programa x 100

Nombre total d'infants de 2 anys del contingent
(s'exclouen les visites no programades per aquesta raó)

Nombre d'infants de fins a 15 anys als quals
s'ha fet la visita dels 12-14 anys x 100

Nombre total d'infants de fins a 15 anys del contingent

Activitats grupals

Nombre d'infants fins a 14 anys que han participat
en activitats grupals del Programa* x 100

Nombre total d'infants fins a 14 anys

* Inclou infant = unitat familiar = cuidador i requereix la participació en el 80 % del temps de l'activitat

Formació

Professionals de l'atenció pediàtrica amb formació específica sobre el Programa de Salut Infantoadolescent a l'atenció primària.

Qualitat

El grup de treball d'actualització del Programa de Salut Infantoadolescent treballarà de manera coordinada amb la Comissió Tècnica d'Indicadors de Qualitat Assistencial d'Atenció Primària del Servei de Salut de les Illes Balears per establir indicadors propis del Programa. Els indicadors reflectiran les recomanacions d'indicadors de qualitat per a l'atenció primària a Europa referits a la prevenció i la promoció de la salut.

(Ewald DA, Huss G, Auras S, Caceres JR, Hadjipanayis A, Geraedts M. Development of a core set of quality indicators for paediatric primary care practices in Europe, COSI-PPC-EU. Eur J Pediatr. 2018 Jun;177(6):921-933).

Desenvolupament psicomotor

Nombre d'infants fins a 3 anys d'edat dels quals s'ha valorat el desenvolupament psicomotor i afectiu (escala Haizea-Llevant) almenys en 6 ocasions

Nombre total d'infants de fins a 3 anys inclosos en el Programa de Salut Infantoadolescent

Calendari quirúrgic

Exploració testicular (valoració de la criptorquídia) en totes les visites als infants de menys d'1 any

Nombre total de visites a infants de menys d'1 any inclosos en el Programa de Salut Infantoadolescent

Displàsia evolutiva del maluc

Nombre d'infants de menys d'1 any als quals s'han fet almenys 2 valoracions de la displàsia evolutiva del maluc

Nombre total d'infants de menys d'1 any

Vacunació

Nombre d'infants de menys de 2 anys vacunats correctament

Nombre total d'infants de menys de 2 anys

Tabaquisme

Nombre d'infants de 10 a 14 anys als quals s'ha fet una valoració del consum de tabac una vegada

Nombre total d'infants de 10 a 14 anys

Registre del consum de tabac en la família (sí/no) i recomanacions per evitar el tabaquisme passiu

Població infantil total inclosa en el Programa de Salut Infantoadolescent

11. Bibliografia

ÁLVAREZ VARGAS, C.; VELEDO BARRIOS, P.; RODRÍGUEZ MARTÍNEZ, A. M. [et al.]. *¿El número de revisiones y actividades del programa del niño sano es el adecuado?* [en línea]. Portal de Investigación – Salud Casitlla y León. <www.saludcastillayleon.es/investigacion/en/banco-evidencias-cuidados/ano-2009> [Consulta: 1 juny 2018].

AMERICAN ACADEMY OF PEDIATRICS. *Bright futures* [en línea]. <brightfutures.aap.org/materials-and-tools/guidelines-and-pocket-guide/Pages/default.aspx> [Consulta: 1 juny 2018].

ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE PEDIATRÍA DE ATENCIÓN PRIMARIA. Programa de salud infantil (PSI) [en línea]. <www.aepap.org/biblioteca/programa-de-salud-infantil> [Consulta: 1 juny 2018].

Carlton J, Karnon J, Czoski-Murray C, Smith KJ, Marr J. The clinical effectiveness and cost-effectiveness of screening programmes for amblyopia and strabismus in children up to the age of 4-5 years: a systematic review and economic evaluation. *Health Technol Assess*. 2008 Jun;12(25):iii, xi-194.

Coker TR, Windon A, Moreno C, Schuster MA, Chung PJ. Well-child care clinical practice redesign for young children: a systematic review of strategies and tools. *Pediatrics*. 2013 Mar;131 Suppl 1:S5-25. Disponible en: <www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4258824/> [Consulta: 1 juny 2018].

CONSEJERÍA DE SALUD DE LA REGIÓN DE MURCIA. *Programa de Atención al Niño y al Adolescente (PANA)* [en línea]. <www.murciasalud.es/pagina.php?id=110673&182> [Consulta: 1 juny 2018].

CORTADA GRACIA, Mireia. *Calendari quirúrgic pediàtric: recomanacions i criteris de derivació a cirurgia pediàtrica*. Palma: Conselleria de Salut del Govern de les Illes Balears, 2016. Disponible en: <www.ibsalut.es/apmallorca/attachments/article/845/calendari-quirurgic-2016.pdf> [Consulta: 1 juny 2018].

Cortés Rico O, Pallás Alonso CR, Sánchez Ruiz-Cabello FJ, Soriano Faura FJ, Colomer Revuelta J, Esparza Olcina MJ et al. Resumen PAPPs infancia y adolescencia 2016. *Aten Primaria*. 2016;48(Supl 1):127-147. Disponible en: <www.elsevier.es/es-revista-atencion-primaria-27-pdf-S0212656716301925-S300> [Consulta: 1 juny 2018].

Dinkevich E, Hupert J, Moyer VA. Evidence based well child care. *BMJ*. 2001;323(7317):846-849. Disponible en: <www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1121390/> [Consulta: 1 juny 2018].

DIRECCIÓ GENERAL DE SALUT PÚBLICA. *Protocol d'activitats preventives i de promoció de la salut a l'edat pediàtrica*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2008. Disponible en: <www.academia.cat/files/204-5121-FITXER/PAPPS2008.pdf> [Consulta: 1 juny 2018].

Galbe Sánchez-Ventura J, Grupo PrevInfad / PAPPs Infancia y Adolescencia. ¿Son eficaces las revisiones de salud de los niños? *Evid Pediatr*. 2008; 4:47. Disponible en: <[archivos.evidenciasenpediatria.es/files/41-10733-RUTA/¿Son eficaces las revisiones de s.pdf](http://archivos.evidenciasenpediatria.es/files/41-10733-RUTA/¿Son%20eficaces%20las%20revisiones%20de%20s.pdf)> [Consulta: 1 juny 2018].

GARRIDO TORRECILLAS, Francisco Javier (ed. coord.). *Programa de salud infantil y adolescente de Andalucía*. Sevilla: Consejería de Igualdad, Salud y Políticas Sociales, 2014. Disponible en: <si.easp.es/psiaa/wp-content/uploads/2014/09/psiaa_aspectos_generales.pdf> [Consulta: 1 juny 2018].

Gilbert JR, Feldman W, Siegel LS, Mills DA, Dunnett C, Stoddart G. How many well-baby visits are necessary in the first 2 years of life? *Can Med Assoc J* 1984; 130:857-861. Disponible en: <www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1875981/pdf/canmedaj01412-0029.pdf> [Consulta: 1 juny 2018].

GOBIERNO DE CANARIAS. *Programa de salud infantil* [en línea]. <www3.gobiernodecanarias.org/sanidad/scs/aplicacion.jsp?idCarpeta=f60021f6-6ad8-11e2-bc0c-6512fc1bab5e> [Consulta: 1 juny 2018].

Hoekelman RA, DeCancq HG, Fox M, McAnarney E, O'Brien B, Olin C et al. What constitutes adequate well-baby care? *Pediatrics* 1975;55:313-326.

MINISTERIO DE SANIDAD, SERVICIOS SOCIALES E IGUALDAD. *Guía de práctica clínica de atención en el embarazo y puerperio*. Madrid, 2014. Disponible en: <www.msssi.gob.es/organizacion/sns/planCalidadSNS/pdf/Guia_practica_AEP.pdf> [Consulta: 1 juny 2018].

Mooney K, Moreno C, Chung PJ, Elijah J, Coker TR. Well-child care clinical practice redesign at a community health center: provider and staff perspectives. *J Prim Care Community Health*. 2014 Jan 1;5(1):19-23. Disponible en: <www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4083095> [Consulta: 1 juny 2018].

NICE. *Postnatal care up to 8 weeks after birth. Clinical guideline [CG37]*. 2006. Disponible en: <www.nice.org.uk/guidance/cg37/resources/postnatal-care-up-to-8-weeks-after-birth-pdf-975391596997> [Consulta: 1 juny 2018].

Simon GR, Baker C, Barden GA, Brown OW, Hardin A, Lessin HR et al. 2014 recommendations for pediatric preventive health care. *Pediatrics*. 2014 Mar;133(3):568-70. Disponible en: <pediatrics.aappublications.org/content/133/3/568.full-text.pdf> [Consulta: 1 juny 2018].

The Rourke Baby Record [en línia]. <www.rourkebabyrecord.ca/default> [Consulta: 1 juny 2018].

Van Cleave J, Kuhlthau KA, Bloom S, Newacheck PW, Nozzolillo AA, Homer CJ et al. Interventions to improve screening and follow-up in primary care: a systematic review of the evidence. *Acad Pediatr*. 2012 Jul-Aug;12(4):269-82. Disponible en: <www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4727528> [Consulta: 1 juny 2018].